

Boommarters in Groot-Amsterdam

Edo Goverse & Geert Timmermans

1. Overzicht 1987-2012

De eerste melding van een boommarter in Amsterdam vond plaats op 8 juni 1987, het betrof een overreden mannelijk dier van drie jaar oud (Timmermans 1988; Melchers & Timmermans 1991). Aanvullend onderzoek door Timmermans & Melchers (1994) tussen de binnenduinrand en het Noordzeekanaal leverde weliswaar diverse aanvullende boommarterwaarnemingen op, maar niet uit Groot-Amsterdam. Groot-Amsterdam omvat de gehele gemeente Amsterdam en beslaat 414 km-hokken, waarvan achttien met uitsluitend water. In 1994 werd een boommarter gesignaleerd in het bos in de noordwestelijke hoek van de Houtrakpolder (km-hok 109-493), dat grenst aan Groot-Amsterdam.

Pas op 19 juli 2004 werd er weer een boommarter (♂) gevonden, een verkeersslachtoffer op de Weteringschans, midden in de stad (km-blok 121-485). Op 2 juni 2005 werd een aangereden boommarter gevonden in Amsterdam-Noord bij de Zeeburgertunnel (km-blok 126-468). Najaar 2009 werden twee dode boommarters gemeld: één exemplaar (zonder schedel) op 19 september nabij de A9 ter hoogte van de fietstunnel in het Diemberbos (km-blok 128-481) en één exemplaar op 13 oktober bij Knooppunt Amstel op de A10 (km-blok 121-483). Onduidelijk is of het een verkeersslachtoffer betrof of dat het om een andere doodsoorzaak ging.

In 2010 is met behulp van cameravallen onderzoek gedaan naar het voorkomen van boommarters in de Oostelijke Vechtstreek (Van den Akker & Harder 2010). Op diverse locaties werden boommarters gefotografeerd: onder andere op twee locaties in de Ankeveense Plassen, in de kilometer-hokken 133-475 en 133-476, die grenzen aan Groot-Amsterdam. Hier werd ook een vrouwtje met jongen gefotografeerd.

In 2011 werd er weer in Amsterdam een boommarter waargenomen: op 2 juni in het Nieuwe Bijenpark, Osdorperbinnenpolder (km-blok 113-487), waar zich overdag een exemplaar in een boom liet fotograferen. In 2012 werden twee exemplaren doodgereden in Amsterdam: op de Overtoom ter hoogte van het Vondelpark (km-blok 119-485), werd op 19 april een verkeersslachtoffer gevonden en op 9 juni lag op de A9 ter hoogte van het Amsterdamse Bos een exemplaar in de middenberm (km-blok 117-479). De waarnemingen van periode 2005-2012 uit Groot-Amsterdam heeft Wijsman (2013) ook al opgesomd in Marterpassen XIX, behalve de meldingen uit 2009-Diemberbos/A10.

2. Waarnemingen uit 2013

In 2013 werden vier boommarters gemeld. Op 6 mei werd een doodgereden vrouwtje gevonden op Borneo Eiland (Feike de Boerlaan, km-hok 124-487). Enkele weken later, op 15 juni, werd een levende boommarter gezien, hemelsbreed 300 meter van de hierboven beschreven vondst, in hetzelfde km-hok. Een opvallende locatie voor boommarters. Het Oostelijk Havengebied, waar deze twee meldingen vandaan komen, is in het laatste decennium van de 20e eeuw ontwikkeld tot een modern woongebied. Dit stedelijk gebied is ingesloten door water en ontsloten met enkele bruggen.

Er groeit alleen wat laan-beplanting, verder is er geen groene dekking. Een mogelijkheid is dat de boommarters gebruik maakten van het nabijgelegen spoortalud dat relatief groen is en dekking zou kunnen geven aan boommarters.

Op 11 mei werd een boommarter met een ei in zijn bek gefotografeerd op het Vuurtoreneiland, Amsterdam-Noord (km-hok 129-487). Het betreft een eilandje in het IJsselmeer nabij Polder IJdoorn, Durgerdam. Op het eiland, dat in beheer is bij Staatbosbeheer, staat een voormalig fort en het is min of meer kaal met een verdwaaide struik. Het eiland is te bereiken vanaf het vaste land over een tweehonderd meter lange strekdam en loopbruggetje. De directe omgeving is open en boomloos veenweidegebied waar het beheer in zijn algemeenheid in teken staat van weidevogels. Langs de IJsselmeerkust liggen wel (brede) rietkragen.

Op 19 oktober werd de eerste boommarter overdag gezien in de Diemervijfhoek (km-hok 130-483), ook wel bekend als het PEN-eiland. In het 80 hectare groot gebied groeit veel riet en staat een wilgenbroekbos. Het gebied ligt ingeklemd tussen het IJsselmeer, de woonwijk IJburg, water De Diem en de snelweg A1.

3. Waarnemingen uit 2014

Op 1 april werd een doodgereden boommarter bij Knooppunt Amstel aan de A10 door de Dierenambulance opgehaald (km-hok 121-483). De vindplaats ligt enkele honderden meters van de in 2009 doodgereden boommarter. Aangrenzend ligt het Amstelpark.

Op 3 augustus werd een boommarter met een cameraval gefotografeerd op de Diemervijfhoek (km-hok 130-483, zie foto 4). De cameraval is later op dezelfde plek opgehangen maar nu ingesteld op film. Op 14 september werd een filmpje van een boommarter geschoten². Op 6 oktober werd overdag een boommarter gezien aan de andere zijde van de Diemervijfhoek (km-hok 129-484) ter hoogte van Fort Diemerdam aan de Diemerzeedijk bij een ruig stuk wilgenbroekbos.

4. Waarnemingen uit 2015

Op 7 mei werd een verkeersslachtoffer gezien in Amsterdam-Noord, langs de A10 nabij de tweede Coentunnel (km-hok 119-492). Langs dit deel van de snelweg ligt de Noorder IJ-Plas omzoomd door een groot bosrijk gebied.

Op 16 oktober werd een doodgereden jong mannetje gemeld van de Dammerweg, Hinderdam (km-hok 133-477). De vindplaats is ook nu net buiten het kaartgebied van Groot-Amsterdam. De afstand is hemelsbreed minder dan één kilometer af van de eerder genoemde locatie in de Ankeveense Plassen.

Ook dit jaar werd in de Diemervijfhoek de boommarter waargenomen (km-hok 130-483). De eerste melding werd, met foto, overdag gedaan op 20 juni. Maar ook is door de auteurs weer een cameraval opgehangen op de Vijfhoek. Op twee verschillende plekken zijn boommarters gefilmd. Beide locaties liggen niet ver van elkaar af en bevinden zich in de directe omgeving waar in 2014 ook een cameraval heeft gehangen. Het eerste filmpje werd op 12 november gemaakt en de tweede op 1 december. Het is niet te zien of het beide keren hetzelfde individu betreft. Op enkele andere plekken op/bij de Diemervijfhoek hebben ook camera's gehangen, echter zonder vastlegging van boommarter.

² <http://www.youtube.com/watch?v=6Y3PIK-GCu0>

5. Waarnemingen uit 2016

Op 3 mei werd een boommarter gezien en gefotografeerd in het Amsterdamse Bos (km-hok 117-482). Op 18 juni werd in het nabijgelegen Schinkelbos (3 km hemelsbreed van vorige melding) overdag een boommarter met een cameraval gefotografeerd (km-hok 115-479). Deze camera was door de auteurs opgehangen in het kader van het NEM-Bunzing & Boommarter (BuBo). Verassend is dat tijdens de vierweekse periode ook een steenmarter is vastgelegd. Later dat jaar is op dezelfde plek weer een camera geplaatst, nu zonder een marter te registreren.

Op 26 juli werd overdag door twee waarnemers bij het hek van de voormalige Kruitfabriek te Muiden een boommarter gefotografeerd (km-hok 131-483). De afstand tot de Diemervijfhoek waar cameravallen hebben gestaan, is hemelsbreed één kilometer.

Op 8 augustus werd in Amsterdam-Noord op de Zuiderzeeweg ter hoogte van de A10 een vers doodgereden boommartervrouwje gevonden (km-hok 126-489).

In januari, mei en juni hebben de auteurs een camera gehangen op de bekende plek van de Diemervijfhoek, zonder een boommarter te filmen. Pas eind augustus was het raak. Direct na plaatsing vertoont een boommarter zich bij het lokvoer (blikje sardientjes geplaatst volgens NEM BuBo-protocol). De eerste dagen, 29 en 30 augustus, komt een boommarter drie afzonderlijke keren per dag/nacht langs. Op 1 september komt een boommarter twee keer voorbij. Op 2, 3 en 12 september & 23 oktober komt een boommarter maar één maal voorbij. In totaal zijn twaalf bezoeken met de camera vastgelegd, goed voor 45 filmpjes. De beelden geven geen mogelijkheid tot individuele herkenning op basis van het befpatroon. Wel verschilt de dikte en kleur van de staart bij de laatste twee bezoeken, wat zou duiden op minimaal twee afzonderlijke dieren.

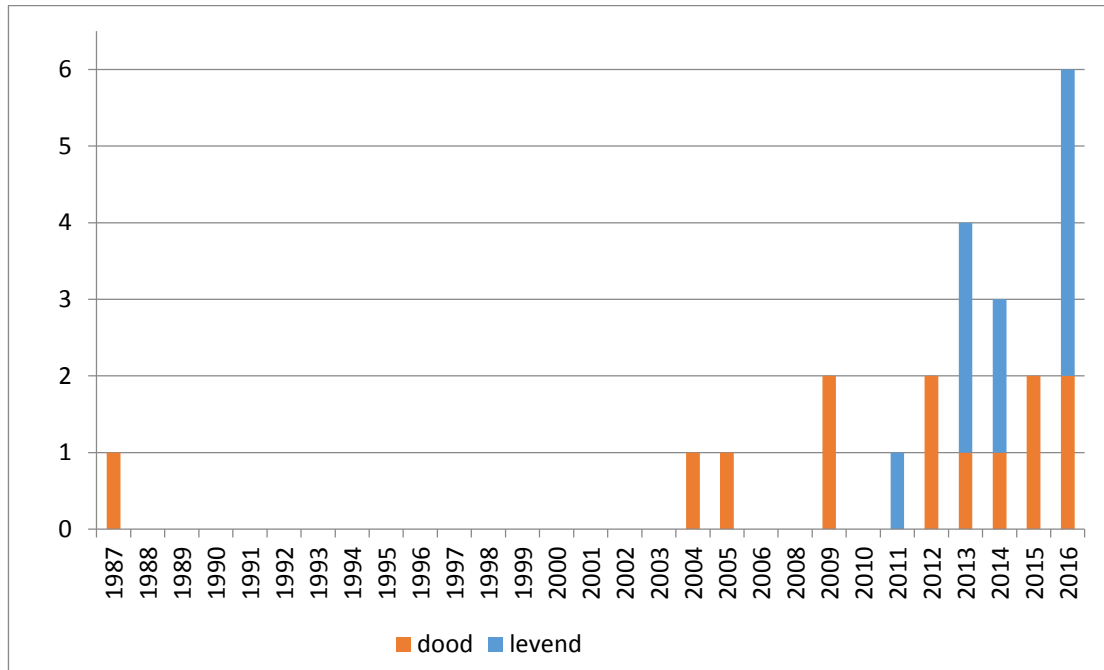
6. Discussie

Gesteld kan worden dat de boommarter een vaste bewoner is geworden in Groot-Amsterdam. Na de eerste vondst in 1987 duurde het tot 2004 eer een nieuwe melding van een verkeerslachtoffer binnenkwam. Een deel van de aangetroffen dieren zal vast uit zwervende exemplaren bestaan, die helaas vaak zo onfortuinlijk zijn om doodgereden te worden. Maar de laatste jaren worden met enige regelmaat ook levende boommarters waargenomen; direct overdag of met cameravallen. De figuren 1 t/m 3 hieronder vatten de waarnemingen samen.

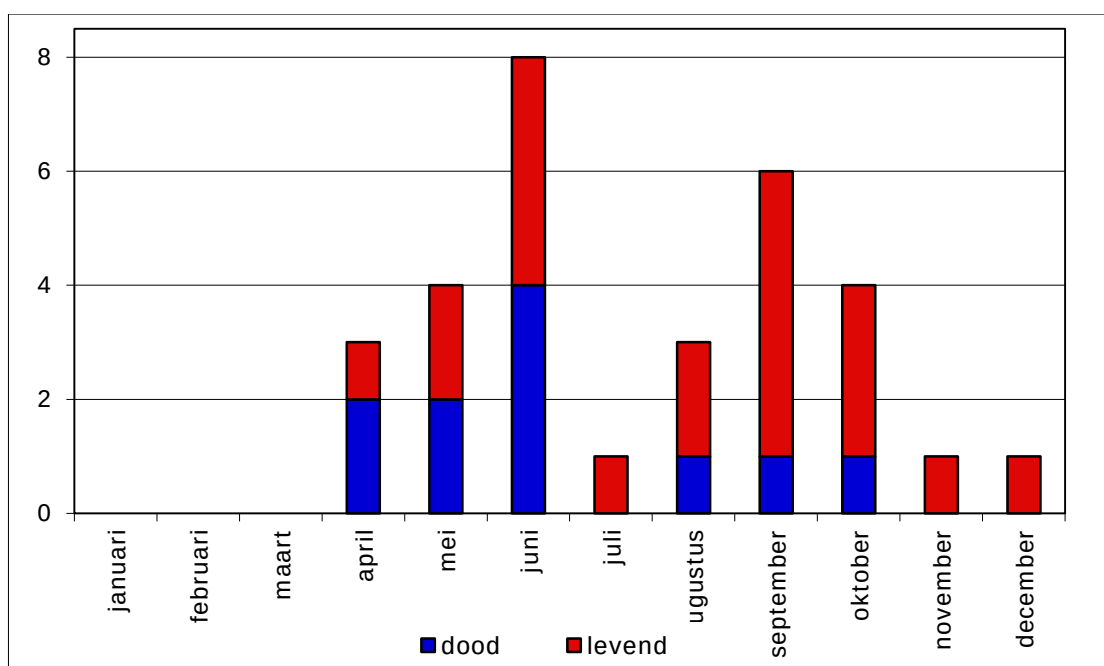
Vermoedelijk is de soort een vaste bewoner geworden van het Amsterdamse Bos/Schinkelbos en de Diemervijfhoek. Het gebied Noorder IJ-Plas/Het Twiske zou ook potentieel leefgebied kunnen zijn en dat geldt ook voor het Geuzenbos. Het Geuzenbos ligt tegen aan de westkant van Amsterdam en vormt samen met de bossen van recreatie gebied Spaarnwoude een aaneengesloten groengebied richting de binnenduinrand. Het zou best mogelijk zijn dat de boommarters ten oosten van Groot-Amsterdam uit de regio Ankeveense-Plassen/Naardermeer komen, ondanks de eerder opgesomde barrières van Broekhuizen et.al. (1990), en de westelijke dieren uit het duingebied van het Provinciaal Waterleidingsbedrijf Noord-Holland (PWN) en/of de Amsterdamse Waterleiding Duinen (AWD) (Wijsman et al. 2014). Maar het blijft speculeren.

Verblijfplaatsen zijn nog niet gevonden in Groot-Amsterdam. Het wilgenbroekbos van de Diemervijfhoek bestaat uit grote aftakelende volwassen wilgen. Mogelijk dat de wilg in deze regio te vergelijken is met de abeel in de duinen die als nestboom wordt gebruikt (Wijsman et al. 2014).

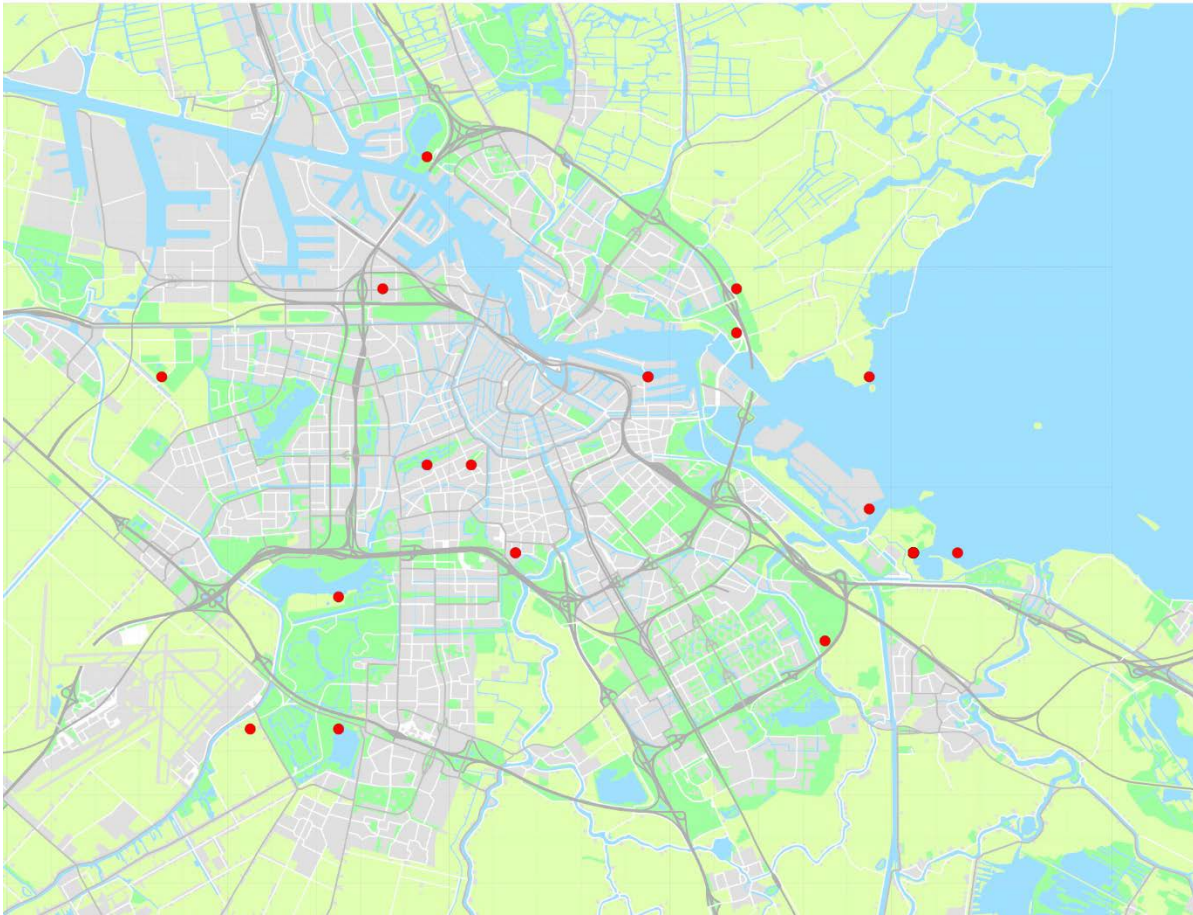
Ook in 2017 gaan de auteurs verder met inzetten van cameravallen in Groot-Amsterdam. Op de Diemervijfhoek en in het Schinkelbos zullen langdurig camera's worden geplaatst. En in het kader van het NEM-BuBo project worden camera's geplaatst op nieuwe locaties. Wordt vervolgd.

Figuur 1. Het aantal kilometerhokken met boommarterwaarnemingen per jaar in Groot-Amsterdam tot en met 2016. Onderscheid is gemaakt tussen verkeersslachtoffers en levend waargenomen dieren.

Figuur 2. Aantal boommarterwaarnemingen per maand in Groot Amsterdam tot en met 2016.

Figuur 3. De locaties van de boommartermeldingen tot en met 2016 op km-hokniveau (bron NDFF).

Referenties

Broekhuizen, S., M.P. Melchers & G.J.D.M. Müskens, 1990. Boommarters *Martes martes* in het westen van Nederland: een nieuwe ontwikkeling of steeds over het hoofd gezien? Lutra 33: 23-29.

Timmermans, G., 1988. Eerste vondst van de boommarter *Martes martes* ten westen van Amsterdam. Lutra 31: 93.

Melchers, M. & G. Timmermans, 1991. Haring in Het IJ. De verborgen dierenwereld van Amsterdam. Stadsuitgeverij Amsterdam, 243p.

Timmermans, G. & M. Melchers, 1994. Het mysterie van de boommarter ten westen van Amsterdam. Een onopgemerkte populatie in de binnenduinrand! Marterpassen II: 23-26.

Van den Akker, R. & J. Harder, 2010. Oriënterend onderzoek naar het voor komen van boommarters in de Oostelijke Vechtstreek. Landschap Noord-Holland, Castricum. 45p.

Wijsman, H., 2013. Boommarters in Noord- en Zuid-Holland. Marterpassen XIX: 12-14. Wijsman, H., S. Broekhuizen & G. Müskens, 2014. Verspreiding van de boommarter in Nederland 1989-2012. Marterpassen XX: 24-29.

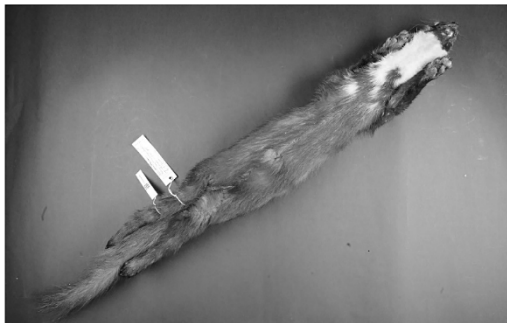

Foto 1

Foto2

Foto 3

Foto 4

Foto 1: Boomarter Transformatorweg 8 juni 1987. Eerste gedocumenteerde boommarter van Amsterdam, opgenomen als balg in collectie van Naturalis (foto Pepijn Kamminga)

Foto 2: Boomarter Feike de Boerlaan 6 mei 2013 (foto Jan Buijs)

Foto 3: Boomarter Overtoom 9 april 2012 (foto R. de Man).

Foto 4: Boomarter Diemervijfhoek, 14 september 2014 (foto Geert Timmermans)